

Academy for Integrative Medicine

Studiegids 2020-2021

Verdiepingsopleiding Integrative Medicine en Leefstijlgeneeskunde

Inhoud

Inleiding	2
Over de Academy for Integrative Medicine	3
Onderwijsconcept	3
Onderwijsvorm.....	3
Locatie	4
Organisatie	4
Bestuur	4
Raad van Advies	4
Opleidingscoördinatoren verdiepingsopleiding en officemanagers.....	5
Commissies.....	5
Onderwijscommissieleden	5
Docenten.....	6
Samenwerkingsverbanden.....	6
Accreditaties.....	6
Verdiepingsopleiding.....	7
Besloten onderdelen.....	7
Open onderdelen	7
Opleidingsdata 2020-2021	7
Toelatingseisen	8
Studiebelasting.....	8
Beroepsperspectief	8
Intervisie.....	8
Coaching.....	8
Lesmateriaal	9
Aanbevolen literatuur	9
Vrijstelling	9
Uitstel	9
Herkansing	9
Examen.....	9
Examenreglement.....	9
Diploma	9
Praktische informatie	10
Studiekosten	10
Studiefinanciering	10
Erkenning	10
Eindtermen.....	11
Algemene voorwaarden	19

Inleiding

Door een aantal artsen, zowel huisartsen en medisch specialisten als artsen die zijn gespecialiseerd in verschillende aanvullende behandelmethoden, werd de behoefte gevoeld aan te sluiten bij recente ontwikkelingen in de Verenigde Staten die daar Integrative Medicine genoemd wordt.

De westerse geneeskunde heeft grote verdiensten bij de diagnostiek en de behandeling van een groot aantal aandoeningen, met name levensbedreigende acute ziekten en infectieziekten. Het aantal mensen met een chronische aandoening is desondanks blijven groeien en wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat leefstijlfactoren een belangrijke rol spelen bij 70-90% van veel voorkomende chronische ziekten.¹ Verder zoeken de meeste mensen met een chronische aandoening naast de reguliere behandeling ook hulp bij aanvullende behandelmethoden die in het algemeen het zelfhelend vermogen en gezondheidsbevordering centraal stellen: *the best of both worlds*.²

In de Verenigde Staten heeft deze ontwikkeling geleid tot een stroming die *Integrative Medicine* wordt genoemd en momenteel aan meer dan zeventig academische centra wordt onderzocht, gedoceerd en toegepast.

Het Amerikaanse *Academic Consortium for Integrative Medicine and Health*³, waarin deze centra zijn verenigd, geeft de volgende definitie (2018): 'Integrative medicine and health reaffirms the importance of the relationship between practitioner and patient, focuses on the whole person, is informed by evidence, and makes use of all appropriate therapeutic and lifestyle approaches, healthcare professionals and disciplines to achieve optimal health and healing.'

De AIM vertaalt dit als volgt⁴: 'Integrale geneeskunde (1) stelt de gelijkwaardige relatie tussen patiënt en zorgverlener centraal, (2) kijkt naar de gehele mens, (3) maakt op basis van wetenschappelijk onderzoek gebruik van alle geschikte therapeutische en leefstijlbenaderingen, zorgprofessionals en disciplines, om zo (4) tot optimale gezondheid en optimaal herstel te komen.'

---

¹ Willett WC. *Balancing life-style and genomics research for disease prevention*. Science 2002; 296 (5568): 695-698. Beschikbaar via: <http://science.sciencemag.org/content/296/5568/695>

² Jong MC, Vijver L van de, Busch M, Fritsma J, Seldenrijk R. *Integration of Complementary and Alternative Medicine in Primary Care: What do Patients want?* Patient, Education and Counseling 2012; 89(3):417-422. Beschikbaar via: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0738399112003412?via%3Dihub>

³ Internetsite Academic Consortium for Integrative Medicine & Health 2018. Beschikbaar via: [Academic Consortium for Integrative Medicine & Health](http://www.academicconsortiumforintegrativemedicineandhealth.org/).

⁴ Geïnspireerd door dr. Rogier Hoenders: Hoenders HJR. *Integrative Psychiatry; Conceptual foundation, implementation and effectiveness*. Proefschrift Rijksuniversiteit Groningen; 2014. p. 212.

Over de Academy for Integrative Medicine

De *Academy for Integrative Medicine* (AIM) is opgericht in 2015 en is momenteel het opleidingsinstituut in Nederland op het gebied van *Integrative Medicine*.

De opleiding is gebaseerd op de integrale visie zoals deze in de Verenigde Staten is ontwikkeld, met de nadruk op leefstijlgeneeskunde (voeding, beweging, stressmanagement en zingeving), het systeemdenken en basale kennis van evidence based aanvullende behandelmethoden.

De AIM is nauw verbonden met het *Consortium voor Integrale Zorg en Gezondheid* dat per 1 januari 2018 is opgericht op advies van de werkgroep *Integrative Medicine* van ZonMw, in navolging van en in samenwerking met het Amerikaanse *Consortium for Integrative Medicine and Health*.

Uitgangspunten van Integrative Medicine zijn een meer coachende houding van de arts, de mens als geheel zien, gebruik maken van alle beschikbare therapeutische mogelijkheden waarvoor wetenschappelijke onderbouwing bestaat en de nadruk op gezondheidsbevordering.

Tijdens de verdiepingsopleiding zal de arts zich op deze gebieden verder kunnen ontwikkelen qua kennis en vaardigheden. In het onderwijs is er veel ruimte voor uitwisseling van ervaringen, het opbouwen van een professioneel netwerk en voor persoonlijke groei.

Onderwijsconcept

De AIM heeft een basis- en verdiepingsopleiding Integrative Medicine en Leefstijlgeneeskunde. Het onderwijs wordt in deeltijd gegeven. Na de basis- en verdiepingsopleiding zijn er diverse specialisatiemogelijkheden, zowel in Integrative Medicine, leefstijlgeneeskunde als de belangrijkste aanvullende behandelmethoden. De opleidingsdagen van de verdiepingsopleiding zijn gepland op vrijdagavonden en aansluitend op de zaterdagen.

Na het behalen van het examen van de verdiepingsopleiding is de deelnemer *arts voor Integrale Geneeskunde en Leefstijlgeneeskunde* en kan als zodanig binnen het eigen werkveld optreden.

Onderwijsvorm

De onderwerpen die binnen de lessen van de *Academy for Integrative Medicine* behandeld worden, zijn altijd gebaseerd op een duidelijke theorie, wetenschappelijk onderzoek en praktische ervaring. Met behulp van deze onderwijslijn raakt de arts bekend met de theoretische en wetenschappelijke achtergrond van *Integrative Medicine* en leert hij/zij deze direct toe te passen in de praktijk, door ingebrachte casuïstiek onderling te bespreken, informatie uit te wisselen en deel te nemen aan ervaringsgerichte workshops. De nadruk van het onderwijs in het verdiepingsjaar zal op de praktische toepassing van *Integrative Medicine* en *Leefstijlgeneeskunde* liggen.

Op vrijdagavond wordt er een inleiding gegeven op een specifieke indicatie of staat er een toepassing centraal. Tijdens de avonden is er veel aandacht voor persoonlijke en professionele ontwikkeling. De factoren die een rol spelen in de verhouding van de arts tot de patiënt zullen gedurende het curriculum duidelijk worden. Het programma van de zaterdagochtenden geeft theoretische verdieping over het onderwerp waarna er in de middag tijdens een workshop wordt toegewerkt naar praktische toepassing van het geleerde.

Evenals in de basisopleiding zullen er op zaterdagochtend ervaringsgerichte workshops gegeven worden tijdens het *heal the healer* traject. Zodat er in de breedste zin kennis gemaakt kan worden met verschillende therapieën, methoden en toepassingen die het zelfherstellend vermogen stimuleren. Door de workshops aan den lijve te ervaren krijgt de deelnemer meer inzicht in de mogelijkheden die deze toepassingen ter aanvulling op de behandeling kunnen bieden.

Locatie

Het onderwijs wordt gegeven in Hotel & Conferentiecentrum Woudschoten te Zeist. Op deze bosrijke plek van 45 hectare is het mogelijk om tijdens de opleidingsweekenden te blijven logeren. Voor AIM deelnemers geldt een kortingsregeling voor de overnachtingen.

Organisatie

De AIM heeft een bestuur, een onderwijscommissie en een Raad van Advies. De personen die zich inhoudelijk inzetten voor het onderwijsprogramma zijn de onderwijscoördinatoren, de officemanagers, de leden van de onderwijscommissie, de dagvoorzitters en de docenten.

Bestuur

In het bestuur hebben de volgende personen zitting:

- Voorzitter: Jan Huisman, organisatieadviseur en lid van het bestuur van de Iona Stichting, een internationale stichting voor cultuur vernieuwende initiatieven en ontwikkelingen.
- Secretaris: Joost van Katwijk, bedrijfskundige en consultant in het publieke domein en de gezondheidszorg.
- Penningmeester: Manfred Markhorst, econoom. Hij heeft zijn sporen verdiend in de ICT, o.a. bij Digital Equipment Corporation en KPN. Momenteel is hij werkzaam als bestuurder in tal van stichtingen en verenigingen.
- Coördinerend bestuurslid: Frans Kusse, arts voor integrale geneeskunde, voorzitter van de Artsen Vereniging Integrale Geneeskunde (AVIG), redactiecoördinator van het Tijdschrift voor Integrale Geneeskunde (TIG) en coördinerend bestuurslid van de Homeopathie Stichting (HS).
- Bestuurslid: Věra Novotný, Internist-hematoloog/transfusiespecialist, voormalig opleider specialisatie hematologie binnen de interne geneeskunde bij het Radboudumc.
- Bestuurslid: Annemieke van Oostveen, specialist ouderengeneeskunde, kaderarts eerste lijn en antroposofisch arts.
- Bestuurslid: Herman van Wietmarschen, onderzoeker op het gebied van Integrative Health bij het Louis Bolk Instituut en bestuurslid van het Sino-Dutch centrum. Gepromoveerd op Chinese Medicine bij reumatoïde artritis.
- Bestuurslid: Wico Mulder, Jeugdarts Adolescenten, Arts M&G/MPH en adviseur NCJ.
- Bestuurslid: Dr. Bram Tjaden, huisarts en mindfulnesstrainer.

Raad van Advies

De AIM kent een Raad van Advies waarin de volgende personen zitting hebben:

- Dr. Erik Baars, lectoraat Antroposofische Gezondheidszorg, Hogeschool Leiden, en onderzoeker aan het Louis Bolk Instituut.
- Drs. Martine Busch, directeur van het Van Praag Instituut.

- Prof. dr. Jan van der Greef, emeritushoogleraar Analytische Scheikunde, in het bijzonder bio-analyse, Universiteit van Leiden. Hij was tevens werkzaam als Senior Research Fellow bij TNO.
- Dr. Marianne van der Heijden, postdoctoraal onderzoekmedewerker bij het Erasmus MC met een PhD in muziek als medicijn. Werkt veel samen met de poli interne- en kinderchirurgie.
- Dr. Rogier Hoenders, psychiater, senior onderzoeker en deelopleider volwassenpsychiatrie van Lentis. Tevens is hij oprichter en manager behandelzaken van het Centrum Integrale Psychiatrie van Lentis.
- Prof. dr. Leonard Hofstra, hoogleraar Cardiologie aan VU University Medical Centre Amsterdam.
- Drs. Philip J. Idenburg MBA, Managing Partner BeBright & Initiator Diagnose healthcare transformation program en auteur van o.a. Diagnose 2025.
- Dr. Hans Kerckamp, anesthesioloog-intensivist n.p. en consultant. Voorheen o.a. hoogleraar Anesthesiologie, bestuurder van het Atrium Medisch Centrum te Heerlen en Deputy Chief at Hamad Medical Corporation, Doha Qatar.
- Prof. dr. Carlo Leget, hoogleraar Zorgethiek en bijzonder hoogleraar Zingeving en Ethiek in de palliatieve zorg.
- Dr. Piet Leguit, chirurg n.p., voormalig opleider en voorzitter van de Nederlandse vereniging voor Heelkunde, oprichter en voorzitter van het Platform voor Enthousiasme en Compassie in de Gezondheidszorg (Platform ECG).
- Dr. Sergej van Middendorp, onderzoeker, ontwikkelaar en ondernemer bij Miles Ahead en bestuurder bij het CMM institute for personal and social evolution.
- Prof. dr. Jim van Os, hoogleraar Psychiatrie en voorzitter van de Divisie Hersenen UMC Utrecht.
- Prof. dr. Hanno Pijl, internist-endocrinoloog op de Afdeling Interne Geneeskunde en hoogleraar Diabetologie (LUMC).
- Prof. dr. Dirk-Jan van Schaardenburg, hoogleraar Reumatologie bij Reade en het AMC.
- Dr. Esther van der Werf, epidemioloog. Programma manager Integrative Medicine, Louis Bolk Instituut. Honorair Senior lecturer Primary care infection epidemiology, University of Bristol (VK).
- Dr. Roel Van Wijk, moleculair celbioloog en onderzoeker.

Opleidingscoördinatoren verdiepingsopleiding en officemanagers

- Algemeen coördinator: Frans Kusse
- Opleidingscoördinatoren verdiepingsjaar: Annemarie Semeijn en Astrid Vester
- Officemanagers: Odilia van der Kleij, Joy van Bilderbeek en Maaïke Koopmans

Commissies

De *Academy for Integrative Medicine* kent de volgende commissies:

- Examencommissie
- Geschillencommissie
- Wetenschapscommissie
- Onderwijscommissie

Onderwijscommissieleden

Gerrit Jan Gerritsma, arts voor ayurvedische geneeskunde

Annette Hamming, arts voor integrale geneeskunde

Frans Kusse, arts voor integrale geneeskunde, gespecialiseerd in homeopathische geneeskunde

Marjan Meddens, huisarts integrale geneeskunde, huisarts-opleider en arts antroposofische geneeskunde

Gio Meijer, arts voor integrale geneeskunde, gespecialiseerd in homeopathische geneeskunde

Ines von Rosenstiel, kinderarts en consulent IM Haga ziekenhuis, Den Haag en ziekenhuis Rijnstate te Arnhem

Geiske de Ruig, tandarts en arts voor orthomoleculaire geneeskunde

Anne Linde Saaltink, arts voor integrale geneeskunde, GGZ

Annemarie Semeijn, huisarts en integraal arts mind-body medicine

Dr. Bram Tjaden, huisarts en mindfulnesstrainer

Monique Tjon-A-Tsien, huisarts integrale geneeskunde en kaderarts hart- en vaatziekten

Astrid Vester, arts voor integrale geneeskunde, gespecialiseerd in leefstijlgeneeskunde

Trudy Vlot, arts voor integrale geneeskunde, gespecialiseerd in leefstijlgeneeskunde

Elsa Wierda, arts voor integrale geneeskunde, gespecialiseerd in medische acupunctuur

Docenten

Hoogleraren vanuit verschillende specialismen en artsen vanuit diverse vakrichtingen.

o.a. dr. Erik Baars, dr. Rogier Hoenders, Pim van Lommel, Marjan Meddens, dr. Věra Novotný, Jan Martijn Oosterveen, Prof. dr. Jim van Os, dr. Leo Pruijboom, Karin Pijper, Annemarie Semeijn, dr. Bram Tjaden, Astrid Vester en Trudy Vlot.

Samenwerkingsverbanden

Artsen Vereniging Integrale Geneeskunde (www.avig.nl)

Consortium Integrale Zorg en Gezondheid (www.cizg.nl)

Tijdschrift voor Integrale Geneeskunde (www.tigweb.nl)

Accreditaties

Voor de meeste opleidings- en nascholingsdagen wordt accreditatie aangevraagd bij:

KNMG Accreditatie Bureau Cluster 1 (ABC 1)

AVIG

NVAA

Verdiepingsopleiding

In dit hoofdstuk wordt de verdiepingsopleiding kort beschreven. De verdiepingsopleiding is een vervolg op de basisopleiding Integrative Medicine en Leefstijlgeneeskunde. Wij verwijzen naar de leerdoelen per studieblok en de eindtermen voor een uitgebreide beschrijving.

Aan het eind van deze studiegids zijn de algemene voorwaarden opgenomen. Door inschrijving geeft de opdrachtgever/deelnemer te kennen deze voorwaarden te accepteren.

Besloten onderdelen

De totale opleiding bestaat uit tien blokken en het examen. Elk blok bestaat uit een vrijdagavond en de aansluitende zaterdag.

De vrijdagavonden en zaterdagmiddagen zijn alleen toegankelijk voor de deelnemers aan de opleiding. De laatste opleidingsdag is besloten om ruimte te maken voor het onderling behandelen van de studiestof en het presenteren van de opdrachten.

Open onderdelen

De meeste zaterdagochtenden zijn open voor losse inschrijvingen.

Opleidingsdata 2020-2021

In de tabel hieronder zijn de data opgenomen van de opleiding.

Datum	Blok	Inhoud
Vrijdag 4 september 2020	Blok 1	Van denken in ziekte naar bevorderen van gezondheid
Zaterdag 5 september 2020	Blok 1	Salutogenese en fysiologie
Vrijdagavond 2 oktober 2020	Blok 2	Microbioom en gezondheid
Zaterdag 3 oktober 2020	Blok 2	Microbioom en gezondheid
Vrijdagavond 6 november 2020	Blok 3	Voeding als medicijn
Zaterdag 7 november 2020	Blok 3	Metabool syndroom
Vrijdagavond 11 december 2020	Blok 4	Hormonen
Zaterdag 12 december 2020	Blok 4	Hormonen
Vrijdagavond 8 januari 2021	Blok 5	Low grade inflammation en oxidatieve stress
Zaterdag 9 januari 2021	Blok 5	Low grade inflammation en oxidatieve stress
Vrijdagavond 5 februari 2021	Blok 6	Immuunsysteem, allergieën en auto-immuunziekten

Zaterdag 6 februari 2021	Blok 6	Immuunsysteem, allergieën en auto-immuunziekten
Vrijdagavond 5 maart 2021	Blok 7	Oncologie en epigenetica
Zaterdag 6 maart 2021	Blok 7	Oncologie en epigenetica
Vrijdagavond 9 april 2021	Blok 8	Neurotransmitters en psyche
Zaterdag 10 april 2021	Blok 8	Nieuwe GGZ
Vrijdagavond 14 mei 2021	Blok 9	Bewustzijn, spiritualiteit en verbinding
Zaterdag 15 mei 2021	Blok 9	Bewustzijn, spiritualiteit en verbinding
Vrijdagavond 11 juni 2021	Blok 10	Integratie 'Leefstijl als Medicijn'
Zaterdag 12 juni 2021	Blok 10	Integratie 'Leefstijl als Medicijn'
Zaterdag 3 juli 2021	Examen	

Toelatingseisen

De opleidingen en nascholingen van de *Academy for Integrative Medicine (AIM)* zijn bestemd voor artsen. Deelnemers met een apothekers of tandheelkundig diploma worden ook toegelaten. U kunt aan de verdiepingsopleiding deelnemen als u de basisopleiding Integrative Medicine en Leefstijlgeneeskunde van de *Academy for Integrative Medicine* heeft gevolgd of een vergelijkbare opleiding op postacademisch niveau waarin alle aspecten van leefstijlgeneeskunde zijn behandeld, vergelijkbare kennis van de kPNI of orthomoleculaire geneeskunde/fytotherapie is geboden en aspecten van mindfulness of vergelijkbare bewustwordingstechnieken zijn meegenomen.

Studiebelasting

De studiebelasting voor deze opleiding bedraagt drie tot vier uur per week.

Beroepsperspectief

Na de verdiepingsopleiding kunt u zich verder specialiseren in een van de aanvullende behandelmethoden.

Na het succesvol behalen van het verdiepingsjaar, kunt u zich *arts voor Integrale Geneeskunde en Leefstijlgeneeskunde* noemen.

Intervisie

Van iedere cursist wordt verwacht dat deze deelneemt aan intervisiebijeenkomsten.

Coaching

Wij adviseren de deelnemers om tijdens de opleiding zelf een coachingstraject van tenminste drie sessies te doorlopen buiten de opleiding, ten behoeve van eigen groei en ontwikkeling en om te ervaren wat coaching voor de patiënt kan betekenen.

Lesmateriaal

Presentaties, literatuurlijst en artikelen.

Aanbevolen literatuur

Stephen W. Porges. *De polyvagaaltheorie*. Uitgeverij Mens! 2019, ISBN 9789463160407
Gunther de Jong. *Touch of Matrix – bewustzijn in beweging*. ISBN 9789490215071
Handboek voor leefstijlgeneskunde. Bohn Stafleu van Loghum, 2020, ISBN 9789036823234
Pierre Capel. *Het emotionele DNA*. K.Pi Education, 2018, ISBN 9789090309637- Boeken
Deepak Chopra. *Het zelfhelend vermogen*. Kosmos Uitgevers, 2018, ISBN 9789021568546
Joe Dispenza. *Jij bent de placebo*. Succesboeken.nl, 2017, ISBN 9789492665034
Bruce H. Lipton. *De biologie van de overtuiging*. Ankhhermes uitgeverij, 2017, ISBN 9789020213478
Alberto Villoldo. *Mind body spirit*. Ankhhermes uitgeverij, 2019, ISBN 9789020216264

Vrijstelling

In speciale gevallen kan voor onderdelen vrijstelling verleend worden door de examencommissie. Stel hiervoor een brief op met de exacte onderdelen waarvoor u vrijstelling vraagt en stuur eventuele bewijsstukken mee. Aanvragen kunnen worden verstuurd naar info@aim-edu.nl

Uitstel

Indien u uitstel voor de uiterste inleverdatum van de opdracht aanvraagt kan dit voor bepaalde tijd worden verleend. Aanvragen tot uitstel kunnen worden gericht aan de examencommissie via info@aim-edu.nl

Herkansing

Indien u een onvoldoende voor een of meerdere opleidingsopdrachten haalt zal er door de examencommissie nader worden besloten of herkansing realistisch is. Als er een voldoende voor de opdracht is gehaald kan deze niet worden herkanst ten behoeve van een hoger cijfer.

Examen

Er wordt één keer per jaar aan het einde van het curriculum een examen leefstijlgeneskunde en een examen Integrative Medicine georganiseerd. Herkansing is mogelijk; de herkansingsdata zullen nader worden gecommuniceerd.

Examenreglement

Om aan het examen deel te kunnen nemen is 80% aanwezigheid bij de opleidingsdagen verplicht.

Diploma

Met het afronden van de opleiding bent u *arts voor Integrale Geneeskunde en Leefstijlgeneskunde*.

Praktische informatie

Studiekosten

€ 3500,- inclusief inschrijfgeld, tien lesdagen, tien lesavonden en het afsluitende examen. In het inschrijfgeld zijn het digitale lesmateriaal, koffie, thee, ontbijt en lunch inbegrepen. Het inschrijfgeld kan ook voldaan worden in vijf termijnen van € 700,-.

De overnachtingen zijn niet inbegrepen. Dankzij een speciale aanbieding krijgt u als cursist wel de mogelijkheid om met korting te overnachten in Hotel & Conferentiecentrum Woudschoten.

Studiefinanciering

Bij problemen met het financieren van de studie kunt u met ons contact opnemen.

Erkenning

De *Academy Integrative Medicine (AIM)* is CRKBO gecertificeerd. Dit betekent dat de AIM als onderwijsinstelling erkend is en vrijgesteld is van BTW.

Eindtermen

Beschouwing

Definitie Integrative Medicine

© 2018 Academic Consortium for Integrative Medicine & Health⁵:

Integrative medicine and health reaffirms the importance of the relationship between practitioner and patient, focuses on the whole person, is informed by evidence, and makes use of all appropriate therapeutic and lifestyle approaches, healthcare professionals and disciplines to achieve optimal health and healing.

De AIM vertaalt dit als volgt⁶: *'Integrale geneeskunde (1) stelt de gelijkwaardige relatie tussen patiënt en zorgverlener centraal, (2) kijkt naar de gehele mens, (3) maakt op basis van wetenschappelijk onderzoek gebruik van alle geschikte therapeutische en leefstijlbenaderingen, zorgprofessionals en disciplines, om zo (4) tot optimale gezondheid en optimaal herstel te komen.'*

Uitwerking naar de Nederlandse situatie:

1. Stelt de therapeutische relatie tussen patiënt en hulpverlener centraal

- De behandelaar als coach
- Gelijkwaardigheid tussen behandelaar en patiënt
- Een sfeer van vertrouwen
- Stimuleren van de autonomie van de patiënt waarbij de regie zoveel mogelijk bij de patiënt ligt

2. Kijkt naar de gehele mens

- De mens als eenheid van lichaam en geest
- Fysiek, emotioneel, mentaal en spiritueel
- Contextgeneeskunde
- Biografie
- Systeemgeneeskunde:
  - De mens als geheel van systemen: mens, organisme, organen, cellen en moleculen
  - De mens als onderdeel van een sociaal/cultureel systeem: gezin, familie, buurt, stad/regio, land etc.

3. Maakt op basis van wetenschappelijk onderzoek gebruik van alle geschikte therapeutische en leefstijlbenaderingen

- Alle behandelmethoden met een wetenschappelijke onderbouwing
- Volgens het 'ethisch raamwerk' (Cohen): effectiviteit en veiligheid)
- De wens van de patiënt en de ervaring van de behandelaar spelen hierbij een rol.

---

⁵ Internetsite Academic Consortium for Integrative Medicine & Health 2018. Beschikbaar via: [Academic Consortium for Integrative Medicine & Health](#).

⁶ Geïnspireerd door dr. Rogier Hoenders: Hoenders HJR. *Integrative Psychiatry; Conceptual foundation, implementation and effectiveness*. Proefschrift Rijksuniversiteit Groningen; 2014. p. 212.

- Leefstijlgeneeskunde: beweging, ademhaling, slaap, voeding als preventie en als medicijn, stressreductie, ontspanning, zingeving en spiritualiteit

4. Om zo tot optimale gezondheid en optimaal herstel te komen

- Gezondheidsbevordering, onder het motto: 'gezondheid bevorderen zover het mogelijk is, klachten verlichten als het nodig is'
- Placebo in plaats van notebook; het placebo-effect als krachtige ondersteuning voor een optimale behandeling
- Zelfhelend vermogen centraal
- Helende omgeving: huis, buurt, dorp/stad, natuur; praktijkruimte, gezondheidscentrum en ziekenhuis (gezondheidshuis?)
- Muziek, kunst en creativiteit
- Aandacht voor gezin, familie, vrienden en andere sociale factoren

Op basis van deze omschrijving van IM werd besloten gezamenlijk een academie op te richten waar artsen opgeleid worden:

- Integraal te denken en te handelen;
- Zich niet alleen als deskundige maar ook als coach naast de patiënt op te leren stellen;
- Ten behoeve van de patiënt te leren samenwerken binnen de eigen en met andere beroepsgroepen in de gezondheidszorg en kennis te nemen van aanvullende gezondheidszorgsystemen;
- Samen met de patiënt gezondheid en herstel te bevorderen en zo nodig ziekte of klachten te verlichten;
- Te komen tot een duurzame vorm van geneeskunde, waar bij alle ziekten oog is voor veilige en effectieve behandelingen en het bevorderen van de kwaliteit van leven;
- Om dit mogelijk te maken, is voor de arts een ondersteuning gewenst van de eigen persoonlijke en professionele ontwikkeling in deze richting.

De AIM heeft eindtermen opgesteld voor het verkrijgen van de titel *arts voor Integrale Geneeskunde en Leefstijlgeneeskunde* en zal een register van de artsen met deze afgeronde specialistische opleiding bijhouden. Tevens zal de AIM zorgdragen voor na- en bijscholing op het gebied van Integrale Geneeskunde.

Met de erkenning vanuit de beroepsvereniging Artsen Vereniging Integrale Geneeskunde van de AIM als opleidingsinstituut, vindt voor de betreffende artsen de toegang tot die beroepsvereniging plaats.

Eindtermen opleiding AIM

Inleiding

Met de start van de *Academy for Integrative Medicine* in 2015 is een begin gemaakt met het op systematische wijze scholen van artsen die hun kennis en vaardigheden willen uitbreiden met gezichtspunten vanuit IM. De bedoeling is dat de deelnemers aan het einde van een periode van twee studiejaar de titel *arts voor Integrale Geneeskunde en Leefstijlgeneeskunde* verwerven. Het behalen van de tweejarige opleiding is een van de voorwaarden om lid te kunnen worden van de Artsen Vereniging Integrale Geneeskunde⁷ of aspirant-lid te worden bij een van de andere aangesloten beroepsverenigingen (onder

---

⁷ Zie ook de website van de vereniging: www.avig.nl

andere de Nederlandse Vereniging voor Antroposofische Artsen⁸).

Na de basisopleiding Integrative Medicine en Leefstijlgeneeskunde kan de arts zich verder bekwamen in een of meerdere complementaire vakgebieden of zich verder specialiseren in *Integrative Medicine* of *Leefstijlgeneeskunde* door het verdiepingsjaar te volgen.

De onderwijsgebieden

De opleiding kent de volgende hoofddoelen:

1. Houding en visie
  2. Vaardigheden
  3. Professionele ontwikkeling
-
1. *Houding en visie.* Een integrale visie/mensbeeld leren kennen en kunnen toepassen. IM vraagt om een aanvullende manier van de arts in het kijken naar zijn/haar eigen rol als behandelaar, naar de persoon van de patiënt/cliënt, naar de rol van de patiënt/cliënt als actieve deelnemer aan zijn/haar eigen proces, naar verschillende integrale modellen van ziekte en gezondheid en naar op de patiënt/cliënt afgestemde therapeutische mogelijkheden. Het leidt tot de volgende invalshoeken:
    - a. De arts in de rol als coach; dit vereist ook praktische oefening en zelfkennis.
    - b. De patiënt/cliënt als ervaringsdeskundige en regisseur van zijn/haar leven. Het stimuleren en gebruik kunnen maken van zelfherstellende vermogens (zoals in de gezichtspunten van 'positieve gezondheid' is terug te vinden)
    - c. De mens te benaderen als een geheel (fysiek, emotioneel, mentaal en spiritueel wezen)
    - d. Ziekte zien als onderdeel van een ontwikkelingsproces (dynamisch ontwikkelingsmodel)
    - e. Alle therapeutische benaderingen waar wetenschappelijke evidentie voor is, met inachtneming van de aangetoonde effectiviteit en veiligheid (ethisch raamwerk, Cohen (2)).
    - f. Lessen en workshops over de visie en de praktijk van methoden tot zelfontwikkeling van de arts ('Heal the healer').
    - g. Het leren omgaan met stresserende omstandigheden in het werk; het evenwicht leren vinden tussen werk en de privésituatie; zicht krijgen op eigen mogelijkheden en grenzen.
    - h. Het vermogen empathie en compassie in de praktijkvoering in te bouwen.
    - i. Het streven naar het voeren van een praktijk in een helende omgeving die zowel ruimtelijk als sociaal een sfeer van samenwerken en respect, helende omgeving uitademt.
  2. *Vaardigheden.* Een integrale anamnese leren afnemen, een casus integraal kunnen beschrijven en een therapeutisch voorstel maken, afgestemd op de individuele patiënt/cliënt. Een afgestemd therapeutisch plan vraagt het vermogen tot inleven in persoonlijke behoeften van de cliënt/patiënt, diens leefomstandigheden en mogelijkheden. Het ondersteunen van ontwikkelingsmogelijkheden in de omgang met ziekte vanuit een coachende houding. Het beoordelen en kunnen toepassen van wetenschappelijke literatuur. De relatie met de patiënt is gekenmerkt door een inlevende en compassievolle houding.
  3. *Professionele ontwikkeling.* Het zodanig formuleren van diagnostiek en behandeling dat collega's een adequaat beeld krijgen van IM. Dit onderdeel vereist praktijkervaring o.a. door stages bij ervaren IM-artsen. Hiervan maakt het ontwikkelen van een goede sociale kaart deel uit. Aansluitend aan punt 3 van de CanMeds (zie verder) is interprofessioneel les krijgen, nascholing volgen en leren in teams adequaat te kunnen

---

⁸ Zie ook de website van de vereniging: www.nvaa.nl

functioneren een belangrijke hulp voor het ontwikkelen van professionele communicatie.

Opleidingsleerdoelen per opleidingsblok:

Blok 1
<ul style="list-style-type: none"> • Gebruikt een systeem voor diagnostiek van de verschillende lagen op fysiek, emotioneel, mentaal en spiritueel niveau. (FEMSO)
<ul style="list-style-type: none"> • Kent de verschillen tussen systeemdenken, salutogenese en reductionistisch denken. En kan hiernaar handelen.
<ul style="list-style-type: none"> • Kan naar eigen inzicht het best verkregen wetenschappelijk bewijs vinden, selecteren, beoordelen en toepassen. Dit o.a. volgens PICO model, EBM en CARE checklist voor case reports. Gericht op de integrale geneeskunde.
<ul style="list-style-type: none"> • Heeft kennis van basisuitgangspunten en effecten van Mind-body Medicine. O.a. teken-technieken
<ul style="list-style-type: none"> • Heeft kennis van de Touch of Matrix methodieken/ enkele technieken en leert deze gaande de opleiding gebruiken in eigen praktijk. Kennis van de Touch of matrix methode zelf kunnen we het niet noemen.
<ul style="list-style-type: none"> • Draagt IM uit door middel van een preventieve en gezondheids-bevorderende leefstijl op persoonlijk vlak.

Blok 2
<ul style="list-style-type: none"> • Heeft kennis en begrip van het microbioom, probiotica en prebiotica.
<ul style="list-style-type: none"> • Heeft kennis en begrip van de ondersteuning van het microbioom, supplementen en kruiden. En weet deze toe te passen op o.a. MDL klachten (gehele lichaam?)
<ul style="list-style-type: none"> • Kan kennis over het microbioom, (immuunziekten en allergieën) toepassen in de praktijk
<ul style="list-style-type: none"> • Kan naar eigen inzicht het best verkregen wetenschappelijk bewijs vinden, selecteren, beoordelen en toepassen. Dit o.a. volgens PICO model, EBM en CARE checklist voor case reports. Gericht op de integrale geneeskunde.
<ul style="list-style-type: none"> • Neemt kosteneffectiviteit mee in de behandeling van het microbioom o.a. bij het aanvragen van het microbioom.
<ul style="list-style-type: none"> • Leefstijl en microbioom: wanneer is microbioom aanvragen wel en niet nodig?

Blok 3
<ul style="list-style-type: none"> • Past de kennis over voeding gericht toe bij verschillende chronische ziekten.
<ul style="list-style-type: none"> • Kan de emotionele betekenis van voeding bespreekbaar maken in 1-op-1 begeleiding. En leert omgaan met weerstand van de patiënt en van zichzelf.
<ul style="list-style-type: none"> • Heeft inzicht in de leefstijlinterventie 'voeding' en de verschillende vormen van voeding als medicijn. Onder andere door middel van orthomoleculaire behandeling en oervoeding en <i>intermitted fasting</i>.
<ul style="list-style-type: none"> • Heeft kennis en begrip over voeding en supplementen als medicijn bij het ontstaan en behandeling van DM2, RA, HVZ, oncologie. En metabool syndroom (jaar 2)
<ul style="list-style-type: none"> • Kan naar eigen inzicht het best verkregen wetenschappelijk bewijs vinden, selecteren, beoordelen en toepassen, onder andere volgens PICO model, EBM en CARE checklist voor case reports, gericht op de integrale geneeskunde.
<ul style="list-style-type: none"> • Neemt een coachende rol aan bij het begeleiden van patiënten.

- Is zich bewust van hoe eigen voedingsvoorkeuren het voedingsvoorschrift kan beïnvloeden.

Blok 4

- Kan het werkingsmechanisme op fysiek niveau als oorzaak van diverse lichamelijke klachten(o.a. de HPG, HPT, HPA as en low grade inflammatie, oxidatieve stress, mitochondriale pathologie en neurotransmittersystemen) toepassen in de praktijk.
- Kent de eenheid van lichaam, geest en ziel, onder andere via de HPA-as, HPT en HPG-as.
- Kent werkingsmechanisme op fysiek niveau als oorzaak van diverse lichamelijke klachten, onder andere de HPG-, HPT- en HPA-as, en *low grade inflammation*, oxidatieve stress, mitochondriale pathologie en neurotransmittersystemen.
- Kan naar eigen inzicht het best verkregen wetenschappelijk bewijs vinden, selecteren, beoordelen en toepassen, onder andere volgens PICO model, EBM en CARE checklist voor case reports, gericht op de integrale geneeskunde.
- Neemt een coachende rol aan bij het begeleiden van patiënten
- Ontwikkelt methodes en een netwerk voor een goede zelfzorg, waaronder mind-body technieken en stilte wandelingen.

Blok 5

- Kan het werkingsmechanisme op fysiek niveau als oorzaak van diverse lichamelijke klachten toepassen in de praktijk, onder andere via de HPG-, HPT- en HPA-as, low grade inflammation, oxidatieve stress, mitochondriale pathologie en neurotransmittersystemen
- Kent werkingsmechanisme op fysiek niveau als oorzaak van diverse lichamelijke klachten, onder andere de HPG-, HPT- en HPA-as, en *low grade inflammation*, oxidatieve stress, mitochondriale pathologie en neurotransmittersystemen.
- Kan naar eigen inzicht het best verkregen wetenschappelijk bewijs vinden, selecteren, beoordelen en toepassen, onder andere volgens PICO model, EBM en CARE checklist voor case reports, gericht op de integrale geneeskunde.
- Neemt een coachende rol aan bij het begeleiden van patiënten
- Ontwikkelt methodes en een netwerk voor een goede zelfzorg, waaronder mind-body technieken en stilte wandelingen.

Blok 6

- Kan kennis over het microbioom, immuunziekten en allergieën, en oncologie toepassen in de praktijk
- Kan kennis over koude training toepassen in de praktijk.
- Heeft kennis van immunologie, auto-immuunziekten en allergieën.
- Kan naar eigen inzicht het best verkregen wetenschappelijk bewijs vinden, selecteren, beoordelen en toepassen, onder andere volgens PICO-model, EBM en CARE-checklist voor case reports, gericht op de integrale geneeskunde.
- Neemt een coachende rol aan bij het begeleiden van patiënten.

Blok 7

- Kan kennis over het microbioom, immuunziekten en allergieën, en oncologie toepassen in de praktijk

<ul style="list-style-type: none"> • Kan het werkingsmechanisme op fysiek niveau als oorzaak van diverse lichamelijke klachten toepassen in de praktijk, onder andere de HPG-, HPT- en HPA-as, <i>low grade inflammation</i>, oxidatieve stress, mitochondriale pathologie en neurotransmittersystemen.
<ul style="list-style-type: none"> • Heeft kennis en begrip over voeding en supplementen als medicijn bij het ontstaan en behandeling van DM2, RA, HVZ, oncologie en het metabool syndroom (jaar 2)
<ul style="list-style-type: none"> • Kan naar eigen inzicht het best verkregen wetenschappelijk bewijs vinden, selecteren, beoordelen en toepassen, onder andere volgens PICO model, EBM en CARE checklist voor case reports, gericht op de integrale geneeskunde.
<ul style="list-style-type: none"> • Heeft kennis van de rol van epigenetica en de werking van emoties hierop.
<ul style="list-style-type: none"> • Kan zorgdragen voor eigen negatieve emoties.

Blok 8
<ul style="list-style-type: none"> • Kan het werkingsmechanisme op fysiek niveau als oorzaak van diverse lichamelijke klachten toepassen in de praktijk, onder andere de HPG-, HPT- en HPA-as, <i>low grade inflammation</i>, oxidatieve stress, mitochondriale pathologie en neurotransmittersystemen.
<ul style="list-style-type: none"> • Kan het inzicht van leefstijlinterventies bij psychische aandoeningen praktisch toepassen.
<ul style="list-style-type: none"> • Heeft kennis van basisuitgangspunten en effecten van Mind-body Medicine, onder andere mindfulness, geleide meditatie, yoga, kunstzinnige therapie en Qi Gong.
<ul style="list-style-type: none"> • Heeft inzicht in de leefstijlinterventie 'stressmanagement' en de verschillende manieren van stressreductie.
<ul style="list-style-type: none"> • Heeft inzicht in leefstijlinterventies bij psychische aandoeningen.
<ul style="list-style-type: none"> • Kan naar eigen inzicht het best verkregen wetenschappelijk bewijs vinden, selecteren, beoordelen en toepassen, onder andere volgens PICO model, EBM en CARE checklist voor case reports, gericht op de integrale geneeskunde.

Blok 9
<ul style="list-style-type: none"> • Kan oplossingsgericht NLP technieken en <i>deep listening</i> gebruiken voor het begeleiden van patiënten
<ul style="list-style-type: none"> • Heeft kennis en inzicht in de rol van zingeving en spiritualiteit, in eigen leven en van de patiënt.
<ul style="list-style-type: none"> • Neemt kennis van palliatieve zorg middels een IM-visie.
<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelt een eigen en integrale visie over de dood en (persoonlijke) existentiële crisis.
<ul style="list-style-type: none"> • Kan naar eigen inzicht het best verkregen wetenschappelijk bewijs vinden, selecteren, beoordelen en toepassen, onder andere volgens PICO model, EBM en CARE checklist voor case reports, gericht op de integrale geneeskunde.

Blok 10
<ul style="list-style-type: none"> • Kan een werkzaam verwijsnetwerk samenstellen volgens de integrale principes.
<ul style="list-style-type: none"> • Kan samenwerken met diverse collega's.
<ul style="list-style-type: none"> • Kan naar eigen inzicht het best verkregen wetenschappelijk bewijs vinden, selecteren, beoordelen en toepassen, onder andere volgens PICO model, EBM en CARE checklist voor case reports, gericht op de integrale geneeskunde.
<ul style="list-style-type: none"> • Heeft kennis van basisuitgangspunten en effecten van Mind-body Medicine, onder andere massage- en tekentechnieken
<ul style="list-style-type: none"> • Kan richting geven aan eigen loopbaan.

Opleidingsmethoden

Het belangrijkste uitgangspunt is dat het rendement van een 'student-driven' opleiding aanzienlijk hoger is dan een 'teacher-driven' opleiding. Het opleiden vanuit competentiegericht onderwijs leidt tot het verkrijgen van beter toepasbare kennis en vaardigheden. De arts is iemand die levenslang leert en die zelf verantwoordelijkheid krijgt en neemt voor het eigen leerproces. Voor een optimaal leerrendement is het behulpzaam om een verscheidenheid aan onderwijsmethodieken aan te bieden. Belangrijk is het geven van gestructureerde en constructieve feedback tijdens en/of na een activiteit. Een andere toevoeging is het gebruik maken van intervisiegroepen van bijvoorbeeld tien deelnemers buiten het formele onderwijs en het aanreiken van methodieken voor de eigen innerlijke ontwikkeling.

Competentieprofiel

De algemene competenties van de CanMeds zijn momenteel het uitgangspunt voor de specialistenopleiding:

1. Medisch handelen
2. Communicatieve vaardigheden
3. Samenwerking
4. Kennis en wetenschap (inclusief een persoonlijk bij- en nascholingsprogramma)
5. Maatschappelijk handelen
6. Organisatie
7. Professionaliteit

De wijze van toetsen

De onderwijscommissie (OWC) van de AIM zal een keuze maken op welke wijze de deelnemer getoetst gaat worden. Ideaal is dat met betrekking tot het toetsen van kennis de docent samen met het voorbereiden van het onderwijs, enkele in zijn/haar ogen representatieve vragen opstelt. Deze vragen worden op vorm en inhoud getoetst door enkele leden van de examencommissie.

Voor het verkrijgen van de titel ligt het zwaartepunt qua feitelijke kennis op integrale geneeskunde en leefstijlgeneeskunde, en gaat het bij de andere vakgebieden om basiskennis. Daarnaast ligt de nadruk op ervaringsgericht onderwijs.

Toetsen

Er wordt verschil gemaakt in *formatieve* toetsen (feedback over het functioneren) en *summatieve* toetsen (is er een bepaald niveau behaald). Tijd, energie (geld) maken dat in de praktijk veel meer formatief wordt getoetst. De betrouwbaarheid van toetsen neemt toe als er meer toetsmomenten, toetssoorten en verschillende beoordelaars zijn. Meer gedetailleerde toetsen (analytisch) zijn niet meer betrouwbaar dan globaal (holistisch) te toetsen. De generaliseerbaarheid is voor holistisch toetsen betrouwbaarder.

Wat toetsen?

Kennis en vaardigheden. Competenties zijn zelf niet zichtbaar, niet geïsoleerd toetsbaar en manifesteren zich via gedrag.

Toetsinstrumenten

Examen en een Individueel Ontwikkelings Plan (IOP).

Examen

De examencommissie stelt de kennistoets samen aan de hand van de door de docent

gegeven stof en opgestelde vragen.

I. **Arts voor Integrative Medicine en leefstijlgeneeskunde**

1. Een eindtoets in juli 2021 waarin basale kennis wordt getoetst van stof die in het cursusjaar is aangeboden. De vragen worden verzameld bij de desbetreffende docenten en opgesteld door de examencommissie van de OWC. Het schriftelijke examen heeft een evenwichtige verdeling tussen open vragen, juist- onjuistvragen en multiple choice vragen.
2. Het deelgenomen hebben aan een intervisiegroep.
3. Het opstellen van een IOP.

II. **Specialisatie in een aanvullende behandelmethode**

Na het ontvangen van het diploma arts voor *Integrative Medicine en Leefstijlgeneeskunde* kan de arts besluiten zich te verdiepen in een van de te onderscheiden vakgebieden die deel uitmaken van *Integrative Medicine* (IM).

Dit document 'eindtermen opleiding AIM' gaat over de eisen waaraan een BIG-geregistreerd arts dient te voldoen om de kwalificatie arts *Integrative Medicine en Leefstijlgeneeskunde* te mogen voeren en zich daar naar patiënten en verzekeraars bekend te maken. Vooralsnog heeft de titel geen formele status. Om dit mogelijk te maken, wordt in dit document de wijze van opleiden en taal overgenomen zoals deze gangbaar is binnen de medisch-specialistische opleidingen.

Algemene voorwaarden

1. Doelgroep en aanvangsniveau:

De opleidingen en nascholingen van de Academy for Integrative Medicine (AIM) zijn bestemd voor (tand)artsen. Minimaal wordt vereist dat de deelnemer (basis/tand)arts is of daarvoor afstudeert.

Voertaal van de opleidingen is Nederlands. Dit tenzij in de opleiding omschrijving op de website anders wordt aangegeven.

2. Aanmelding:

Aanmelding vindt plaats via de website van de AIM (www.aim-edu.nl) door het invullen van het inschrijfformulier en is definitief na ontvangst van de betaling van het inschrijfgeld. De inschrijving vindt plaats in volgorde van ontvangst van de betaling. Zodra de betaling is ontvangen, ontvangt u een factuur waarop vermeld staat: Uw betaling is in goede orde ontvangen. Deze factuur is tevens uw bewijs van inschrijving.

Indien u zich vlak voor aanvang van een nascholingsdag meldt aan de zaal wordt het inschrijfgeld verhoogd met een 'toeslag aan de deur' van € 25,-.

3. Herroeping/bedenktijd:

U heeft het recht om uw inschrijving tot 14 dagen na datum van inschrijving zonder opgave van reden te annuleren. U krijgt dan uw volledige inschrijfgeld binnen 14 dagen na annulering teruggestort. Om gebruik te maken van dit recht kunt u contact opnemen met het secretariaat van de AIM (info@aim-edu.nl). De bedenktijd geldt tot aanvang van de nascholing. Deze bedenktijd geldt ook indien de deelnemer de cursus boekt en het bedrijf of werkgever deze betaalt. Indien het bedrijf het contract sluit, geldt geen bedenktijd.

4. E-mail en website:

E-mail is een efficiënte vorm van communicatie tussen het secretariaat van de AIM en de deelnemers aan een opleiding. Het bewijs van deelname ontvangt u per e-mail. Daarom verzoeken wij u om uw e-mailadres in te vullen op het inschrijfformulier. Raadpleeg ook regelmatig de website van de AIM (www.aim-edu.nl) voor actuele informatie.

5. Vragen en beschikbaarheid secretariaat:

Vragen van administratieve aard of met betrekking tot het onderwijs is kunnen per e-mail gesteld worden aan info@aim-edu.nl. U ontvangt zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen twee weken bericht.

6. Facturering:

De prijs voor de opleidingen is inclusief koffie/thee, lunch en digitale syllabus. Tussentijdse prijswijzigingen zijn voorbehouden en de prijzen worden jaarlijks geïndexeerd. Het inschrijfgeld dient voor aanvang van de opleiding/nascholing te zijn voldaan. Bij niet vooraf betalen kan de AIM de toegang tot de opleiding weigeren. Alle kosten ontstaan door wanbetaling, zijn voor rekening van de deelnemer.

7. Conditie waaronder een opleiding niet door kan gaan:

De AIM behoudt zich het recht voor om bij 37 of minder inschrijvingen voor de basisopleiding en 40 deelnemers of minder voor de verdiepingsopleiding de start uit te stellen en de inschrijvingstermijn te verlengen. U wordt hiervan een week van tevoren per e-mail op de hoogte gebracht. De volgende startdatum is dan de eerstvolgende datum in de originele planning van de opleiding.

8. Conditie waaronder een nascholing niet door kan gaan:

De AIM behoudt zich het recht voor om bij 30 of minder inschrijvingen voor een nascholing deze niet door te laten gaan. U wordt hiervan een week van tevoren per e-mail op de hoogte gebracht. Het inschrijfgeld wordt 100% gerestitueerd.

Indien een nascholing onverwachts geen doorgang kan vinden in verband met verhindering van de docent, zal een nieuwe datum worden voorgesteld. Indien de nieuwe datum niet schikt, wordt het inschrijfgeld 100% gerestitueerd.

9. Annuleringen:

Voor annulering na het verstrijken van de bedenktijd gelden de volgende regels:

- tot uiterlijk drie weken voor aanvang van de opleiding wordt € 10,- administratiekosten in rekening gebracht.
- bij annulering in de periode tussen drie weken en één week voor aanvang van de opleiding wordt vijftig procent van de studiekosten in rekening gebracht.
- bij annulering binnen een week voor aanvang van de opleiding wordt het gehele bedrag van de studiekosten in rekening gebracht. De AIM biedt in dat geval de mogelijkheid om het volgend jaar opnieuw in te schrijven tegen een gereduceerd tarief van vijftig procent.
- bij niet verschijnen van de deelnemer is het gehele bedrag van de studiekosten verschuldigd.
- het annuleren van de opleiding dient schriftelijk plaats te vinden.

10. Intellectueel eigendom:

De Academy for Integrative Medicine (AIM) investeert veel in goed studiemateriaal en behoudt zich alle rechten voor met betrekking tot het studiemateriaal. De opdrachtgever/deelnemer is niet gerechtigd materiaal waarop auteursrechten of andere rechten berusten op enigerlei wijze aan derden af te staan of in gebruik te geven.

Het copyright berust bij de AIM.

11. Acties:

Voor speciale acties kunnen afwijkende of aanvullende voorwaarden gelden. Deze staan dan vermeld op de website en het inschrijfformulier dat bij de speciale actie hoort.

12. Geheimhouding:

De AIM gaat vertrouwelijk om met uw persoonsgegevens. Zie ook onze privacyverklaring.

13. Acceptatie:

Door inschrijving geeft de opdrachtgever/deelnemer te kennen deze voorwaarden te accepteren.